

НОВА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

©2020 МИХАЙЛЕНКО Д. Г., ГРИПІЧ О. В.

УДК 338.2:316.4
JEL: I30; I38

Михайленко Д. Г., Грипіч О. В. Нова якість життя як складова соціальної безпеки

Важливою функцією соціальноорієнтованої держави є формування її соціальної безпеки. Реалізація низки заходів, що гарантують захист інтересів у соціальній сфері як окремого громадянина, так і країни в цілому, є завданням соціальної безпеки. Метою статті є розробка концептуального підходу до формування нової якості життя як складової соціальної безпеки. Сформульовано положення концептуального підходу до формування соціальних стандартів нової якості життя як складової соціальної безпеки в Україні. Одним із кроків у напрямі системної трансформації соціальної політики є розробка концептуальної схеми формування соціальних стандартів нової якості життя в Україні, що конкретизує та деталізує її складові: принципи, прийоми, напрями використання, джерела фінансування, форми фінансування, система забезпечення. Зазначено, що основою побудови концептуальної схеми формування соціальних стандартів нової якості життя в Україні є використання двох груп прийомів: перша група безпосередньо відображає забезпеченість громадян: визначення норм і нормативів якості життя населення, визначення нормативного рівня життя, визначення лімітів бюджету; друга – опосередковано, через тарифну політику у сфері соціального страхування та пільги впливає на добробут громадян. Також підкреслено, що при формуванні соціальної політики в частині визначення соціальних стандартів нової якості життя необхідно поєднувати та поступово переходити від адміністративно-субсидіарної до страхової системи забезпечення. Формування соціальних стандартів нової якості життя населення України в контексті забезпечення соціальної безпеки потребує від держави формування виваженої соціально-економічної політики, яка спрямована на здійснення структурних зрушень в економіці в контексті реалізації соціальних пріоритетів суспільства, на формування соціально справедливої та ефективної системи розподілу створених благ, забезпечення соціальної спрямованості витратків Державного бюджету України.

Ключові слова: соціальна безпека, якість життя, концептуальний підхід, соціально-економічна політика.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-225-230>

Рис.: 1. **Бібл.:** 16.

Михайленко Дар'я Геннадіївна – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)
E-mail: mikhailenko.dg@gmail.com

Грипіч Олена Володимирівна – старший науковий співробітник, Академія фінансового управління (бульв. Дружби Народів, 38, Київ, 01014, Україна)
E-mail: ndc_ipr@ukr.net

UDC 338.2:316.4
JEL: I30; I38

Mykhailenko D. H., Hrypich O. V. New Quality of Life as Part of Social Security

An important function of the socially oriented State is the formation of its social security. The implementation of a number of measures that guarantee the protection of interests in the social sphere of both an individual citizen and the country as a whole is a task of social security. The purpose of the article is to develop a conceptual approach to the formation of a new quality of life as part of social security. The provisions of the conceptual approach to the formation of social standards of a new quality of life as part of social security in Ukraine are formulated. One of the steps towards the systematic transformation of social policy is the development of a conceptual scheme for the formation of social standards of a new quality of life in Ukraine, which closer defines and details its components: principles, techniques, directions of use, sources of funding, forms of financing, system of provision. It is noted that the basis for the construction of a conceptual scheme for the formation of social standards of a new quality of life in Ukraine is the use of two groups of techniques: the first group directly reflects the provision of citizens: determining the norms and standards of quality of life of the population, determining the normative standard of living, determining the budget limits; the second – indirectly, through the tariff policy in the sphere of social insurance and benefits influences the welfare of citizens. It is also emphasized that in the formation of social policy in terms of determining the social standards of a new quality of life it is necessary to combine and gradually move from the administrative-subsidized to the insurance system of provision. Formation of social standards of new quality of life of the population of Ukraine in the context of social security requires the State to form a balanced socio-economic policy, which aims to implement structural changes in the economy in the context of the implementation of social priorities of society, to form a socially fair and effective system of distribution of created amenities, to ensure social orientation of expenditures of the State Budget of Ukraine.

Keywords: social security, quality of life, conceptual approach, socio-economic policy.

Fig.: 1. **Bibl.:** 16.

Mykhailenko Daria H. – PhD (Economics), Associate Professor, Senior Research Fellow of the Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: mikhailenko.dg@gmail.com

Hrypich Olena V. – Senior Research Fellow, Academy of Financial Management (38 Druzhby Narodiv Blvd., Kyiv, 01014, Ukraine)

E-mail: ndc_ipr@ukr.net

Однією з важливих функцій соціально орієнтованої держави є формування її соціальної безпеки. Завданнями соціальної безпеки є реалізація низки заходів, що гарантують захист ін-

тересів у соціальній сфері як окремого громадянина, так і країни в цілому, а саме: забезпечення населення необхідним і достатнім рівнем добробуту відповідно до потреб прогресу; задоволення матеріальних, куль-

турних і духовних потреб, що забезпечують стабільність життєдіяльності; розвиток соціальної структури та відносин у суспільстві [1].

Системно вивчають проблеми якості життя населення такі автори, як: П. Антонюк, О. Богущий, В. Геєць, О. Гладун, М. Кизим, Н. Ковтун, Е. Лібанова, Л. Лісогор, С. Сіденко, В. Пронюмаренко, Л. Ткаченко, В. Хаустова. Проблеми соціальної безпеки стають предметом досліджень Д. Зеркалова, Н. Колотової, М. Чижевської, О. Кашника, А. Бризгаліної. Однак, незважаючи на досвід і надбання науковців у вивченні проблем соціальної безпеки та питань формування соціальних стандартів нової якості життя, деякі аспекти потребують подальшого вивчення та уточнення.

Метою статті є розробка концептуального підходу до формування нової якості життя як складової соціальної безпеки.

Аналіз літературних джерел показав, що «якість життя» є складовою соціальної безпеки. Якість життя досліджується за допомогою системи статистичних показників – об'єктивна модель, а також через призму відчуття суб'єкта, його задоволеністю життям за допомогою відчуття щастя – суб'єктивна модель [4; 5].

Об'єктивна модель якості життя являє собою результат поєднання різних характеристик життєдіяльності індивіда в певних умовах, що забезпечують адекватність параметрів життя видам діяльності та потребам людини. Суб'єктивна модель відображення якості життя спостерігається в особистих відчуттях індивіда, які формуються під впливом його інтелектуального розвитку, життєвого досвіду, психоемоційного стану тощо. У цілому, якість життя відображає ступінь комфорту для людини як на особистісному рівні, так і в рамках сім'ї та суспільства [6].

Отже, можна зробити висновок, що якість життя населення будь-якої країни, у тому числі й України, відображає якість і задоволення різноманітних потреб, необхідних для відтворення, всебічного розвитку та підтримки нормального здоров'я населення.

Розглядаючи якість життя населення України через призму забезпечення соціальної безпеки, варто звернути увагу на результати опитування громадської думки, що було проведено Київським міжнародним інститутом соціології [7]. Результати свідчать про занепокоєність українців рівнем власного добробуту; невпевненість у майбутньому та незадоволеність загальним економічним станом у державі. Так, 57% українців не задоволені власним матеріальним становищем, 62% – бентежить невпевненість у майбутньому, економічним становищем в Україні не задоволені 83%.

Дані Державної служби статистики [8] підтверджують дисбаланс необхідного та достатнього рівня забезпечення домогосподарств як у цілому по Україні, так і в регіонах. Так, спостерігаються незадоволе-

ність власним добробутом і комфортом життя, нерівномірність розподілу доходів за регіонами; існує тенденція зниження реальних доходів населення та збільшення витрат домогосподарств.

Скупність негативних тенденцій, що спостерігаються в Україні, погрожує соціальній безпеці держави та посилює необхідність перегляду існуючих і формування соціальних стандартів нової якості життя. У зв'язку з цим потребує негайної розробки концептуальний підхід до формування соціальних стандартів нової якості життя в Україні на основі соціальної справедливості, яка відповідатиме сучасному стану розвитку суспільства та можливостям економічної системи держави і сприятиме посиленню соціальної безпеки.

Аналіз норм законодавства України, яке присвячено формуванню соціальних стандартів нової якості життя, дозволив визначити, що принцип соціальної справедливості фактично реалізується за рахунок загальносоціальної та адресної допомоги. До положень загальносоціальної допомоги можна віднести визначення прожиткового мінімуму, доступність медичних послуг, послуг зв'язку та інфраструктури. Своєю чергою, адресну соціальну допомогу спрямовано на певні групи населення, а також на конкретних індивідів, які опинилися у важкій життєвій ситуації.

Дослідження теоретико-методологічного аспекту проблеми розроблення положень концептуального підходу до формування соціальних стандартів нової якості життя в Україні потребує використання системного та синергетичного підходів. Використання системного підходу полягає в дослідженні закономірностей і механізмів складових соціальної політики як великомасштабної системи для визначення її можливостей і проблем. При цьому особлива увага приділяється дослідженню внутрішніх і зовнішніх зв'язків системи соціальної політики в контексті забезпечення соціальної безпеки. Це дає змогу визначити стан системи соціальної політики та її можливості формування соціальних стандартів нової якості життя в Україні [9].

Ефективним є використання синергетичного підходу до аналізу самоорганізації соціальних систем, узгодження мотиваційних спрямувань соціальних суб'єктів на основі певних духовних і культурних цінностей задля забезпечення соціальної безпеки, досягнення економічної рівноваги між інтересами громадян і державою, які разом утворюють цілісну систему. Комплекс синергетичних принципів і положень категорій щодо самоорганізації в науках про людину та суспільство допомагає по-новому осмислити традиційні проблеми соціальної політики в контексті соціальної безпеки, розкриваючи при цьому причинні залежності [10].

У ході аналізу використано загальнонаукові та спеціальні методи, за допомогою яких обґрунтовано

концептуальний підхід до формування соціальних стандартів нової якості життя в Україні як складової соціальної безпеки. Зокрема, використано: метод теоретичного узагальнення – для аналізу теоретичних підходів до формування соціальних стандартів нової якості життя; метод аналізу структури та динаміки показників соціально-економічного розвитку. Інформаційною базою дослідження є вітчизняні та зарубіжні публікації, в яких відображено результати теоретичних і методологічних розробок; дані міжнародної та національної статистики та міжнародні рейтинги, у яких визначено стан розвитку України; чинне законодавство України; результати досліджень, які проведені науковими організаціями України.

Для аналізу факторів впливу на якість життя населення та визначення спрямованості соціальної політики держави доцільним є застосування факторного аналізу, який дасть можливість визначити напрями модернізації системи соціальних стандартів. Результати факторного аналізу, що виконується на регулярній основі, дозволяють виявити структурні зрушення у формуванні нової якості життя та ступінь реалізації принципів соціальної політики в контексті соціальної безпеки.

Виходячи з викладеного можна сформулювати положення концептуального підходу до формування соціальних стандартів нової якості життя як складової соціальної безпеки в Україні.

Перше положення. Фізичне та емоційне здоров'я громадян залежить не тільки від способу життя, але й від того, що вони споживають, і здатності забезпечити власні потреби та потреби сім'ї. Потребують удосконалення існуючі норми споживання, що відповідатимуть сьогоденню.

Друге положення. Якість життя населення залежить від впровадження державою певної соціально-економічної політики. Необхідною є розробка такої державної соціально-економічної політики, яка, з одного боку, забезпечує не захищені верстви населення, а з іншого – мотивує власників бізнесу до сплати соціальних податків.

Третє положення. Потребують удосконалення норми законодавчої бази. Нормативно-правове забезпечення має відповідати стандартам нової якості життя.

Четверте положення. Якість реалізації державної соціальної політики залежить від ступеня забезпеченості ресурсами: людськими, фінансовими, інформаційними. У зв'язку з цим потребують навчання співробітників підприємств та організацій, що надають соціальні послуги. Навчання має бути спрямоване на розвиток комунікативної, правової та організаційної компетентностей. Доступність та якість соціальних послуг для споживачів залежать, з одного боку, від їх поінформованості, що забезпечується за рахунок постійного оновлення інформаційних ресур-

сів, а з іншого – від спроможності держави забезпечити витрати державного бюджету у сфері реалізації соціальної політики. Отже, необхідним є пошук нових і перегляд існуючих джерел формування фінансових ресурсів реалізації соціальної політики.

Одним із кроків системної трансформації соціальної політики є розробка концептуальної схеми формування соціальних стандартів нової якості життя в Україні (рис. 1), що конкретизує та деталізує її складові.

Дотримання *принципу соціальної справедливості* (див. рис. 1) при формуванні соціальних стандартів нової якості життя в Україні передбачає вільний доступ до наявних ресурсів всіма громадянами, а також економічний перерозподіл доходів у суспільстві та піклування про непрацездатних його членів. Завдання, що стоїть перед дослідниками, полягає в розробці, обґрунтуванні та застосуванні єдиної теоретичної бази та практичного досвіду справедливого розподілу суспільних ресурсів. Але поки що такі розробки не реалізовані. В основу моделі покладено сукупність поглядів егалітаристської та меритократичної концепції розподілу благ.

Одним із принципів формування нової якості життя є *доступність якісних соціальних послуг для населення*. Реалізація цього принципу полягає в тому, що кожен член суспільства в будь-який час і в будь-якій формі (електронною поштою або особисто) може звернутися до установ та організацій для отримання соціальних послуг. Відповідальність держави – це питання ефективності діяльності установ та організацій, контролю якості надання соціальних послуг і незалежного моніторингу якості обслуговування громадян [12].

Принцип балансу індивідуальної відповідальності та відповідальності держави за якість життя можна тлумачити таким чином: з одного боку, індивідуальна (особистісна) відповідальність за власну якість життя полягає в усвідомленні громадянином своєї відповідальності в плануванні власних потреб та потреб сім'ї та відчутті необхідності знайти оптимальні можливості для їх досягнення [13]. А з іншого – державі необхідно створювати умови працездатним громадянам для задоволення їх потреб і потреб їх сімей за рахунок підвищення відповідальності бізнесу, а також підтримувати непрацездатних членів суспільства. Тобто, цей принцип проголошує чітке визначення та розподіл сфер відповідальності всіх рівнів влади та кожного громадянина.

Забезпечення пріоритетності соціальних інтересів громадянина полягає у співпраці держави, бізнесу та громадянина. Державі необхідно вживати заходів щодо стимулювання роботодавців до витрат на соціальний захист, офіційного працевлаштування, пенсійного забезпечення та соціальних виплат. Своєю чергою, громадянам необхідно більш відповідаль-

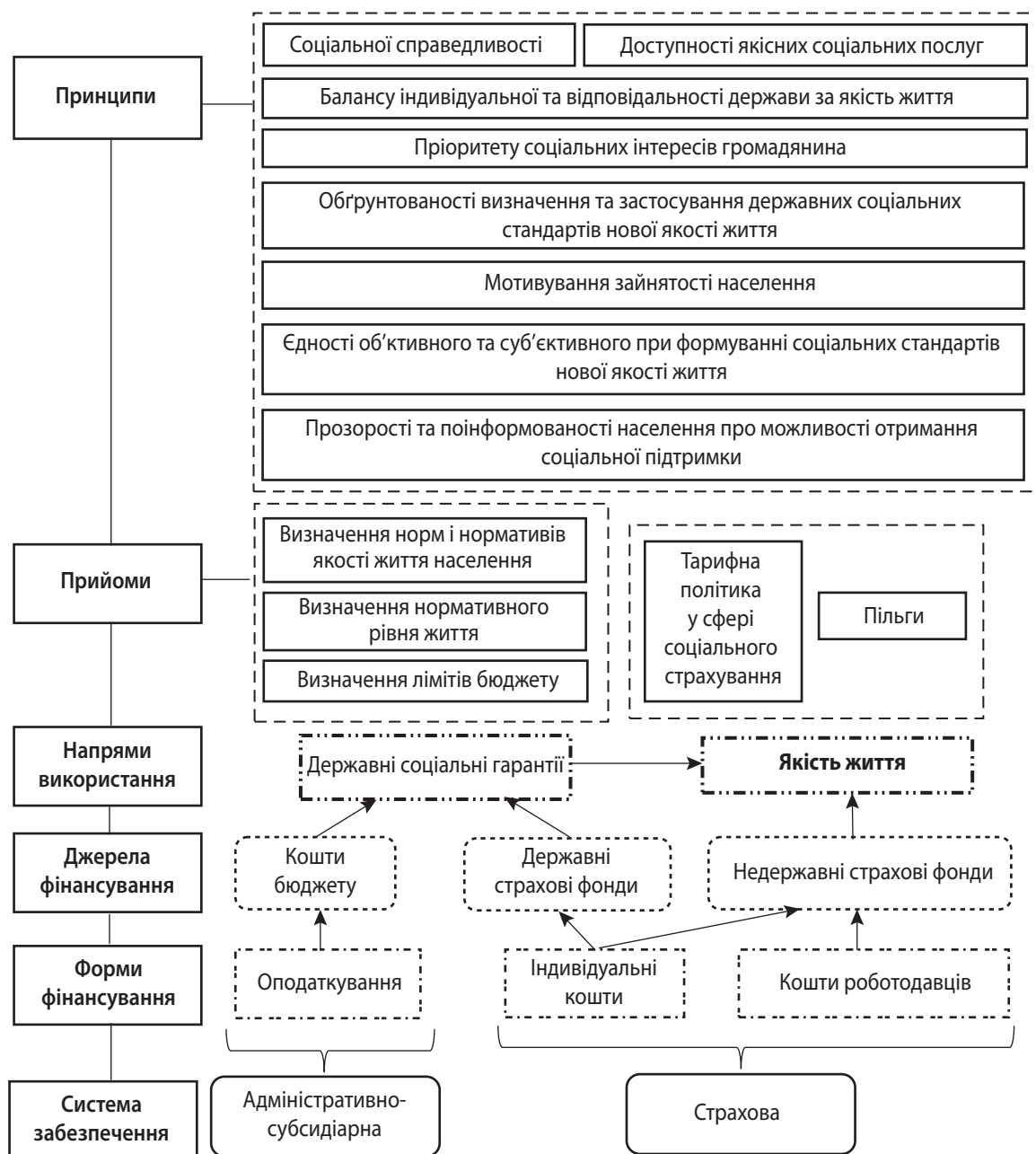

Рис. 1. Концептуальна схема формування соціальних стандартів нової якості життя як складової соціальної безпеки [11]

но ставитися до свого майбутнього та теперішнього. Зокрема, це означає: не погоджуватися на оплату власної праці «у конверті».

Дотримання принципу обґрунтованості визначення та застосування державних соціальних стандартів нової якості життя неможливе без наукового підґрунтя в частині вдосконалення нормативно-правового забезпечення, визначення соціальних індикаторів, нормативів і норм якості життя, що відповідають сучасним вимогам.

Принцип мотивування зайнятості населення безпосередньо пов'язаний з принципом забезпечення пріоритетності соціальних інтересів громадянина. Реалізація цього принципу можлива за рахунок

створення державної системи соціального захисту на ринкових засадах. Тобто, мотивування роботодавців і працівників до витрат на соціальний захист і обмеження кола державної підтримки лише тими категоріями людей, які через відсутність роботи, похилий вік, багатодітність чи вади здоров'я не в змозі забезпечити себе самостійно.

Об'єктивна оцінка якості життя населення здійснюється за допомогою сукупності статистичних показників, а саме:

- ✦ доходи населення (у регіональному розрізі): заробітна плата; соціальна допомога;
- ✦ витрати домогосподарств (у регіональному розрізі): витрати на продукти харчування

та безалкогольні напої; комунальні платежі: житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива; депозити, що залучені депозитними корпораціями домашніх господарств;

- ✦ оцінки (у регіональному розрізі): добробут; комфортне життя;
- ✦ товари тривалого користування (у регіональному розрізі): телевізори, пральні машини, холодильники, автомобілі, мобільні телефони, персональні комп'ютери та ноутбуки, мікрохвильові печі;
- ✦ валовий регіональний продукт на 1 особу;
- ✦ прожитковий мінімум;
- ✦ тривалість життя населення;
- ✦ рівень злочинності.

Індивідуальне сприйняття громадянина власного добробуту та добробуту сім'ї відображає суб'єктивний підхід в оцінці якості життя, який складається з раціональних компонентів (ступінь задоволення різними аспектами власної життєдіяльності) та емоційних компонентів (баланс позитивних і негативних емоцій) [14; 15]. Дослідження суб'єктивності здійснюється за допомогою соціологічних опитувань. Отже, реалізація принципу єдності об'єктивного та суб'єктивного при формуванні соціальних стандартів нової якості життя передбачає максимальний збіг об'єктивних і суб'єктивних оцінок.

Принцип прозорості та поінформованості населення про можливості отримання соціальної підтримки передбачає створення механізмів реалізації права кожного на доступ до інформації про можливості отримання соціальної підтримки, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації; забезпечення рівноправного надання громадянам соціальної підтримки незалежно від місця проживання; забезпечення безперешкодного доступу громадян до інформації стосовно отримання соціальної підтримки; застосування прозорих механізмів надання соціальної підтримки та її перегляду [16].

Основою побудови концептуальної схеми формування соціальних стандартів нової якості життя в Україні є використання таких двох груп прийомів:

- ✦ перша група відображає забезпеченість безпосередньо громадян: визначення норм і нормативів якості життя населення, нормативного рівня життя, лімітів бюджету;
- ✦ друга група – опосередковано, через тарифну політику у сфері соціального страхування та пільги впливає на добробут громадян.

При формуванні соціальної політики в частині визначення соціальних стандартів нової якості життя необхідно поєднувати та поступово переходити від адміністративно-субсидіарної до страхової системи забезпечення.

Джерелами фінансування адміністративно-субсидіарної системи формування соціальних стандартів нової якості життя є кошти бюджету та державних страхових фондів, які поповнюються за рахунок оподаткування працівників і роботодавців, а також обов'язкових платежів.

При страховій системі формування соціальних стандартів кошти роботодавців та працівників накопичуються в недержавних страхових фондах. На сучасному етапі розвитку України страхова система не знайшла широкого розповсюдження, через те, що в населення та підприємців немає довіри до недержавних страхових фондів, оскільки останні не виконують своїх зобов'язань та припиняють свою роботу задовго до настання страхового випадку.

ВИСНОВКИ

Формування соціальних стандартів нової якості життя населення України в контексті забезпечення соціальної безпеки потребує від держави формування виваженої соціально-економічної політики, яка спрямована на здійснення структурних зрушень в економіці в контексті реалізації соціальних пріоритетів суспільства, на формування соціально справедливої та ефективного системи розподілу створених благ, забезпечення соціальної спрямованості видатків Державного бюджету України. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Зеркалов Д. В. Социальная безопасность : хрестоматия. Киев : Основа, 2009. 610 с.
2. Добрева Н., Борщук Є., Корецька Т. Концептуальні основи формування соціальної політики в сучасних умовах функціонування економічної системи України. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44. С. 73–79. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_44/fail/ch_2/11.pdf
3. Современные теории социального благополучия : учебное пособие / под ред. Л. Г. Гусяковой. URL: <https://iknigi.net/avtor-kollektiv-avtorov/116679-sovremennye-teorii-socialnogo-blagopoluchiya-kollektiv-avtorov/read/page-1.html>
4. Россоманский А. И. Оценка качества жизни населения: обзор методологических подходов. *Молодой ученый*. 2013. № 11. С. 440–445. URL: <https://moluch.ru/archive/58/8095/>
5. Меньщикова А. Е. Управление качеством жизни населения в регионе (на примере г. Перми и Пермского края). *Актуальные проблемы развития человеческого потенциала в современном обществе*. 2017. URL: <https://elis.psu.ru/node/484758>
6. Морозова Н. И. Качество жизни населения как необходимый критерий оценки общенациональной и территориальной системы планирования. *Век качества*. 2011. № 4. С. 21–25.
7. Задоволеність українців різними аспектами життя та тим, як складається життя в цілому : прес-реліз КМІС. 25.07.2019. URL: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=882&page=1>

8. Демографічна та соціальна статистика / Доходи та умови життя // Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/virdg.htm
9. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень : курс лекцій. Тернопіль : Економічна думка, 2005. 124 с. URL: http://library.tneu.edu.ua/files/EVD/kl_mspnd.pdf
10. Альошкін В. С. Синергетичний підхід до моделювання соціально-економічної політики України на шляху до євроінтеграції. *Економічний вісник Донбасу*. 2014. № 2. С. 74–79. URL: <http://www.evd-journal.org/download/2014/2014-2/10.pdf>
11. Балтачєєва Н. Напрями соціальної трансформації соціальної політики в Україні. *Економіст*. 2012. № 8. С. 29–32.
12. Попова М. В., Савченко В. В. Информационная доступность учреждений системы социальной защиты как показатель оценки качества оказания социальных услуг (на примере Ставропольского края). *Фундаментальные исследования*. 2015. № 6. Ч. 3. С. 607–611. URL: <https://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=38668>
13. Абульханова-Славская К. Стратегия жизни. М. : Мысль, 1991. 159 с.
14. Приступа Є., Куриш Н. Якість життя людини: категорії, компоненти та їх вимірювання. *Фізична активність, здоров'я і спорт*. 2010. № 2. С. 54–63. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua:8080/bitstream/34606048/6786/1/Є.%20Приступа%20с%20Н.Куриш.pdf>
15. Вимірювання якості життя в Україні. Аналітична доповідь / Лібанова Е. М., Гладун О. М., Лісогор Л. С. та ін. Київ, 2013. 50 с. URL: https://www.idss.org.ua/monografii/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf
16. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо надання громадянам соціальної підтримки за принципом «єдиного вікна» та виїзної роботи «мобільного соціального офісу» від 14.03.2012 р. № 137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0137739-12#Text>

REFERENCES

- Abulkhanova-Slavskaya, K. *Strategiya zhizni* [Life Strategy]. Moscow: Mysl, 1991.
- Alyoshkin, V. S. "Synerhetychnyi pidkhdid do modeliuvannia sotsialno-ekonomichnoi polityky Ukrainy na shliakhu do ievrointehratsii" [Synergistic Approach to Modeling of Socio-economic Policy of Ukraine on the Path to European Integration]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, no. 2 (2014): 74-79. <http://www.evd-journal.org/download/2014/2014-2/10.pdf>
- Baltacheieva, N. "Napriamy sotsialnoi transformatsii sotsialnoi polityky v Ukraini" [Directions of System Transformation of Social Policy in Ukraine]. *Ekonomist*, no. 8 (2012): 29-32.
- "Demohrafichna ta sotsialna statystyka / Dokhody ta umovy zhyttia" [Demographic and Social Statistics / Incomes and Living Conditions]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/virdg.htm
- Dobrieva, N., Borshchuk, Ye., and Koretska, T. "Kontseptualni osnovy formuvannia sotsialnoi polityky v su-

- chasnykh umovakh funktsionuvannia ekonomichnoi systemy Ukrainy" [Conceptual Bases for Social Policy Formation under Current Conditions of Functioning of the Economic System of Ukraine]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, is. 44 (2015):73-79. http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/edu_44/fail/ch_2/11.pdf
- Kustovska, O. V. "Metodolohiia systemnoho pidkhdodu ta naukovykh doslidzhen" [Methodology of Systems Approach and Research]. Ternopil : Ekonomichna dumka, 2005. http://library.tneu.edu.ua/files/EVD/kl_mspnd.pdf
- [Legal Act of Ukraine] (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0137739-12#Text>
- Libanova, E. M. et al. "Vymiriuvannia yakosti zhyttia v Ukraini. Analitichna dopovid" [Measuring the Quality of Life in Ukraine. Analytical Report]. Kyiv, 2013. https://www.idss.org.ua/monografii/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf
- Menshchikova, A. Ye. "Upravleniye kachestvom zhizni naseleniya v regione (na primere g. Permi i Permskogo kraja)" [The Managing Quality of Life in the Regional Level (On Example of Perm City and Perm Region)]. *Aktualnyye problemy razvitiya chelovecheskogo potentsiala v sovremennom obshchestve*. 2017. <https://elis.psu.ru/node/484758>
- Morozova, N. I. "Kachestvo zhizni naseleniya kak neobkhodimyy kriteriy otsenki obshchenatsionalnoy i territorialnoy systemy planirovaniya" [The Quality of Life of the Population as a Necessary Criterion for Assessing the National and Territorial Planning System]. *Vek kachestva*, no. 4 (2011): 21-25.
- Popova, M. V., and Savchenko, V. V. "Informatsionnaya dostupnost uchrezhdeniy systemy sotsialnoy zashchity kak pokazatel otsenki kachestva okazaniya sotsialnykh uslug (na primere Stavropolskogo kraja)" [Information Accessibility of Institutions of the Social Protection System as an Indicator of Assessing the Quality of the Provision of Social Services (On the Example of the Stavropol Territory)]. *Fundamentalnyye issledovaniya*, no. 6, part 3 (2015): 607-611. <https://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=38668>
- Prystupa, Ye., and Kurysh, N. "Yakist zhyttia liudyny: katehorii, komponenty ta yikh vymiriuvannia" [People's Quality of life: Categories, Components and Their Assessment]. *Fizychna aktyvnist, zdorovia i sport*, no. 2 (2010): 54-63. <http://repository.ldufk.edu.ua:8080/bitstream/34606048/6786/1/Є.%20Приступа%20с%20Н.Куриш.pdf>
- Rossoshanskiy, A. I. "Otsenka kachestva zhizni naseleniya: obzor metodologicheskikh podkhdodov" [Assessment of the Quality of Life of the Population: A Review of Methodological Approaches]. *Molodoy uchenyy*, no. 11 (2013): 440-445. <https://moluch.ru/archive/58/8095/>
- "Sovremennyye teorii sotsialnogo blagopoluchiya" [Modern Theories of Social Well-being]. <https://iknigi.net/avtor-kollektiv-avtorov/116679-sovremennyye-teorii-socialnogo-blagopoluchiya-kollektiv-avtorov/read/page-1.html>
- "Zadovolnist ukraintsiv riznymi aspektamy zhyttia ta tym, yak skladaietsia zhyttia v tsilomu : pres-reliz KMIS. 25.07.2019" [Satisfaction of Ukrainians with various aspects of life and how life in general is formed: KIIS press release. July 25, 2019]. <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=882&page=1>
- Zerkalov, D. V. *Sotsialnaya bezopasnost* [Social Security]. Kyiv: Osnova, 2009.